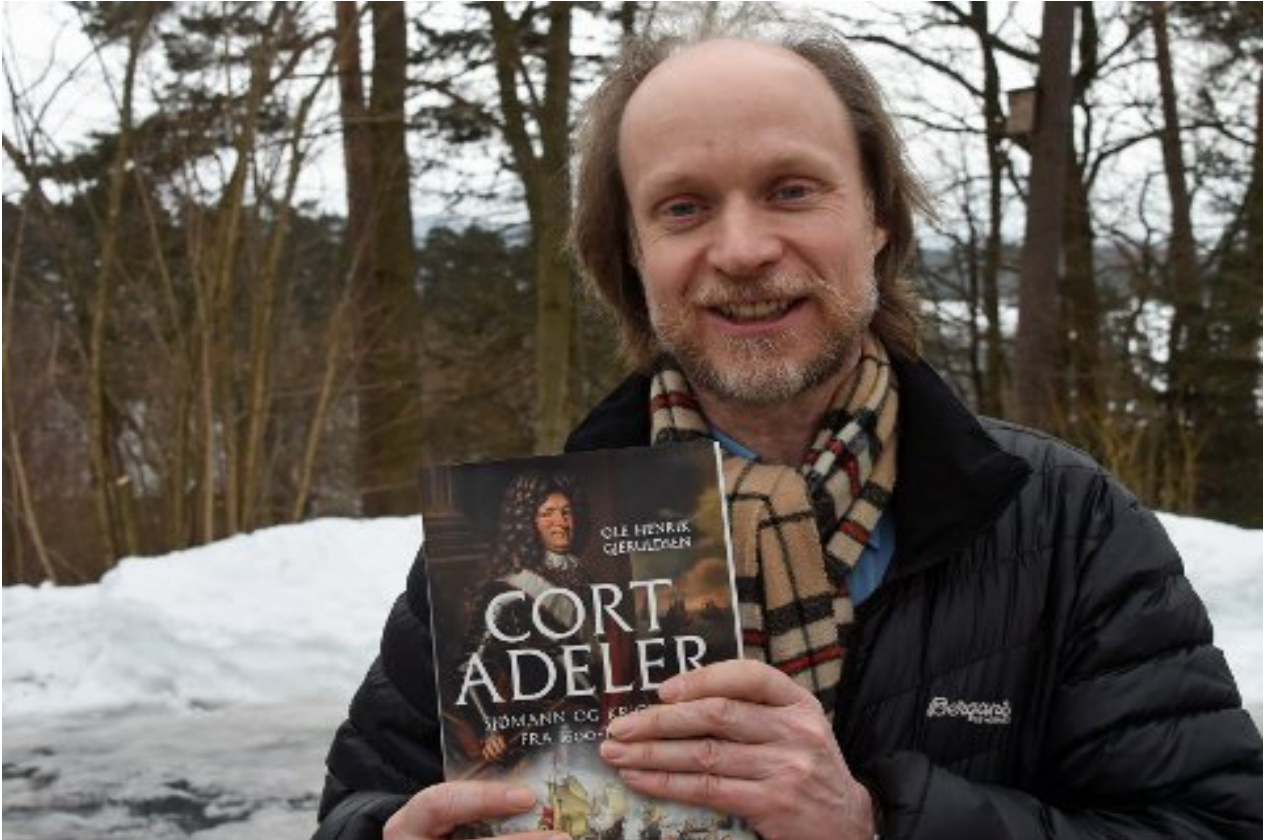

- Krigshelten seilte også langs våre kystrekninger

Av [Marianne Drivdal](#)

27. mars 2018, kl. 10:00

Krigshelten Cort Adeler har seilt langs Tvedestrands-skjærgården, men ikke som sjøoffiser. Det kommer frem i den rykende ferske biografien om den meriterte sjøoffiseren som historiker Ole Henrik Gjeruldsen (50) har skrevet. Gjeruldsen har sterke røtter til Holmesund på Tverdalsøy – der slekten hans kommer fra.

Boken kom rykende fersk fra trykkeriet i slutten av forrige uke – akkurat tidsnok til påskeferien. Ole Henrik Gjeruldsen er historiker med 1600-tallet som spesialfelt.

- *Hvorfor valgte du å skrive en biografi om Cort Adeler?*

- Jeg har som historiker arbeidet mye med norsk og dansk 1600- og 1700-talls historie. På denne tiden var Norge styrt som et lydrike under Danmark, og det var en tid som var preget av fremmed dominans. Det var ikke så mange fremtredende nordmenn på 1600- og 1700-tallet. I det hele tatt er denne tiden i norsk historie nokså ansiktsløs. Men det trer frem enkelte nordmenn som stikker seg frem, og Cort Adeler var en slik person, forteller Gjeruldsen.

- Som historiker har jeg vært opptatt å få frem enkeltmennesker i historien. Cort Adelers spennende og fargerike livsløp har fascinert meg i mange år.

Ung gutt

Cort Adeler reiste som 15-åring fra Brevik til Nederland for å lære seg navigasjon og matematikk. Etter kort tid ble han opptatt som sjøkadett i de nederlandske marinen før han i 1648 gikk i venetiansk tjeneste og deltok i en årrekke i krigen mot tyrkerne.

Han viste seg som en fremragende sjømann og kriger og viste stort personlig mot i kamp. Etter flott karriere i venetiansk tjeneste ble han i 1663 ansatt som generaladmiral i den dansk-norske flåten. Han satte i gang å gjenoppbygge den dansk-norske flåten som delvis var blitt ødelagt som følge av krig mellom Danmark-Norge og Sverige i 1657-60.

Ole Henrik Gjeruldsen kommer fra en familie i Holmesund med lange sjøfartstradisjoner. En av hans forfedre, Jon Vroldsen, satt i prisonen etter å ha blitt tatt til fange av britene. Forfedrene har vært dyktige kapteiner og redere. –Sjipsfart har vært en viktig del av familiens virksomhet i generasjoner. Tilknytningen til Tvedestrandregionen er sterk, og hver sommer i barne- og ungdomsårene tilbragte jeg i Vika i Holmesund. Nå er det min bror som har overtatt farfars barndomshjem, legger han til.

Av biografien kommer det frem at Cort Adeler konstruerte flere orlogsskip (krigsskip), som var sterke skip med gode seilegenskaper og lang levetid. Dette gjorde at Cort Adeler et nært forhold til kongen, ble adlet og kom helt til topps i embetsverket og ble en del av aristokratiet i Danmark-Norge. Cort Adeler var ikke bare en meget dyktig sjømann og kriger, han ledet også på kongens vegne vanskelige forhandlinger med nederlenderne. I tillegg til alt dette drev han også omfattende forretningsvirksomhet som islandshandel, ostindiahandel, rederivirksomhet, og han eide store skoger og flere sagbruk i hjemdistriktet Telemark.

-Det er både hans dyktighet og hans store personlige mot i kamp og det at han er så sammensatt som person og at han levde et så eventyrlig liv som gjør han så spennende. Selv om hans far var trelasthandler og Cort ikke begynte helt på bar bakke var han en slags Askeladden - og han hadde hellet med seg mange ganger, blant annet overlevde han en kamp hvor han ble alvorlig såret av to sabelhugg i hodet og ett i hånden, mens et pilskudd gjennomboret ham fra den ene siden til den andre! Dette overlevde han uten varige skader i en tid hvor legekunsten sto på et slett nivå - snakk om å ha flaks, fortsetter biografien.

-Det at han var så internasjonal og min store interesse for sjøfarts- og militærhistorien har gjort at jeg fattet stor interesse for ham. Dessuten syns jeg hans fascinerende liv fortjener å bli mer kjent, og derfor har jeg ønsket å skrive biografien hans.

Tordenskiold

- *Cort Adeler er for mange ikke like kjent som Tordenskjold. Hva skyldes dette?*

-Cort Adeler utmerket som kriger i en fremmed stats tjeneste, mens Tordenskiold under Den store nordiske krig gjorde en rekke snarrådige og dristige aksjoner i dansk-norsk tjeneste, og Tordenskiold ble rast en folkehelt. Riktignok stod det en nimbus rundt Cort Adelers navn og fremmede krigstjeneste, men han ble ikke en folkehelt fordi han døde før den dansk-norske flåten kom til kamp mot svenskene i den skånske 1675-79. Mens Tordenskiold levde intenst og var utagerende og impulsiv, så var Cort Adeler av en mer diplomatisk natur, han var en dyktig administrator og ble godt likt av mange og hadde mange gode kontakter både i Danmark-Norge og i Nederland. Tordenskiold derimot fikk mange fiender. Tordenskiolds utagerende oppførsel ble også hans bane, han ble drept i en duell i 1720 bare 30 år gammel. Cort Adeler døde 52 år gammel av en tyfusepidemi som brøt ut på flåten høsten 1675, forteller Gjeruldsen til Tvedestrandsposten.

Skjærgården

-*Har du funnet belegg for å kunne si at Cort Adeler seilte langs våre trakter langs kysten av Dypvåg og Flosta?*

-Ja, Cort Adeler har seilt langs sørlandskysten, men som passasjer. I 1664 var Cort Adeler i Bergen for å lede byggingen av noen galeier. På denne norgesreisen fikk han også ordre om å lede matrosutskrivninger fra norskekysten til den dansk-norske flåten i København og våren 1664 reiste han fra Bergen til Østlandet for å lede matrosutskrivningene der, og da seilte han langs sørlandskysten.

Nederland

Før Cort Adeler gikk i dansk-norsk tjeneste var han mer kjent i Nederland og Venezia. Den dansk-norske kongen ønsket å ha en flåtesjef med internasjonal krigserfaring Frederik 3. Kongen hadde hørt om Cort Adeler's krigsmeritter for Venezia så i 1662 sendte han sjefen for den norske hæren Claus Ahlefeldt til Nederland for å forhandle med Adeler. Adeler takket etter hvert ja til stillingen som generaladmiral i den dansk-norske flåten med en formidabel lønn på 7200 riksdaler. Med moderne språkbruk kan vi si at Cort Adeler ble headhunted. Men i dag er han mest kjent i Norge og omtrent like kjent i Danmark. I Nederland og Venezia i dag er han nok glemt, avslutter Ole Henrik Gjeruldsen.